

תדיר

מלבד עלת הבקר אשר לעלת התמיד תעשו את אלה: (במדבר כח, כג)

המשנה (זבחים פט, א) לומדת מכאן שכל התדיר מחבירו קודם את חבירו, ולכן התמידין קודמין למוספין, ומוספי שבת קודמין למוספי ר"ח, ומוספי ר"ח קודמין למוספי ר"ה.

קדימה או דחייה

יש להסתפק האם הכלל דתדיר קודם שייך רק לענין קדימה, ר"ל היכא שיש לפניו שני מצוות ואחד מהם הוא יותר תדיר מהשני, שיש להקדים התדיר, אבל היכא שיש לו את האפשרות לעשות רק מצוה אחד, אין התדיר קובע, או דילמא גם לענין דחייה אמרינן תדיר קודם.

שבת חנוכה שחל בר"ח

והנה נחלקו הראשונים היכא שחל שבת חנוכה בר"ח איזה הפטורה קורין. הגמ' (שבת כג, ב) אומרת, אמר רבא פשיטא לי נר ביתו ונר חנוכה נר ביתו עדיף משום שלום ביתו, נר ביתו וקידוש היום נר ביתו עדיף משום שלום ביתו. בעי רבא נר חנוכה וקידוש היום מהו קידוש היום עדיף תדיר, או דילמא נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא, בתר דאבעיא הדר פשטה נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא.

וכתבו התוס' דכשחל ר"ח טבת להיות בשבת, שיש להפטיר בנרות דזכריה משום פרסומי ניסא, ולא בהשמים כסאי שהיא הפטרת ר"ח. ועוד כיון שהמפטיר קורא בשל חנוכה יש לו להפטיר מענין שקרא. ומה שמקדימים לקרות בשל ר"ח, משום דבקריאת התורה כיון דמצי למיעבד תרוייהו תדיר ופרסומי ניסא עבדינן תרוייהו, ותדיר קודם, אבל היכא דלא אפשר למעבד תרוייהו פרסומי ניסא עדיף. ועוד דבקריאת התורה אין כל כך פרסומי ניסא, שאינו מזכיר בה נרות כמו בהפטרה.

אמנם בפסקי הרי"ד (סוכה נד, ב) כתב טעם אחר למה מפטירין הפטרה דחנוכה, והוא דהיכא שאינו עושה שניהם אז תדיר אינו קובע, אלא מה שבא לפרקים. מקורו מהסוגיא שם דאמרינן ר"ח שחל להיות בשבת, שיר של ר"ח דוחה של שבת, ומק' למה אינו אומר דר"ח ושל שבת, אמר רב פפא מאי דוחה לקדם. ומק' אמאי תדיר ושאינו תדיר קדם, אמר ר' יוחנן לידע שהוקבע ראש חודש בזמנו. הרי שאם אינו אומר אלא שיר של יום אחד אומר של ר"ח, אע"ג דשבת תדירה, זה שבא לפרקים דוחה אותו.

וכתב הרי"ד דמכאן דר"ח טבת שחל להיות בשבת אמרינן הפטרה דחנוכה, שהיא באה לפרקים, ולא דראש חודש שהיא תדירה. ונראה ראייתו שרק אחרי שהגמ' אומרת מאי דוחה לקדם מק' הגמ' דנימא תדיר, אבל בהה"א שאינו אומר אלא שיר של יום אחד אין קושיא למה לא אזלינן בתר תדיר. אבל עי"ש בתוס' (ד"ה ואמאי תדיר ושאינו תדיר וכו') שכתבו דגם בלא רב ספרא יכול להקשות כן.

וע"י במג"א (תרפד, ב) שר"ח טבת שחל בשבת מפטירין רני ושמחי, דהא דתדיר קודם היינו להקדים, אבל לדחות פרסומא ניסא עדיף. (כמו שהבאנו מדברי התוס' הנ"ל) אבל כתב שבתוס' לסוכה (הנ"ל) משמע דס"ל דאפילו לדחות תדיר קודם.

משמע שהמג"א הבין בדעת התוס' לשבת שלא אמרינן תדיר לדחות, ולכן הק' שבתוס' לסוכה מבואר שגם לענין דחייה היה אפשר להקשות מתדיר. אבל כבר תמהו עליו הפרמ"ג ומחצית השקל בשם השב יעקב, שתוס' לא כתבו אלא דלענין דחייה מעלת פרסומי ניסא עדיף, אבל לעולם היכא שאין שום מעלה בצד השני, אז בוודאי תדיר עדיף אפילו לדחות.

תדיר ומקודש

ועל עיקר דברי הרי"ד יש לתמוה מגמ' מפורשת דמבואר שגם לענין דחייה תדיר קודם. דהנה במנחות (מט, א) בעא מיניה ר' חייא בר אבין מרב חסדא ציבור שאין להן תמידין ומוספין אי זה מהן קודם, היכי דמי אילימא תמידין דיומיה ומוספין דיומיה, פשיטא תמידין עדיפי דהווי להו תדיר ומקודש, אלא תמידין דלמחר ומוספין דהאידינא, תמידין עדיפי שכן תדיר, או דלמא מוספין עדיפי דהווי להו מקודש. הרי לן שאע"פ שאין לו אלא קרבן אחד, יש צד שמטעם תדיר מקריבין את התמיד ולא את המוסף. (וע"י לקמן מה שהבאנו דברי הירושלמי לגבי תפילין ומזוזה, שלפי פ' הגרע"א מבואר בירושלמי דגם לענין דחייה אזלינן בתר תדיר).

אם עשיית התדיר יבטל האיננו תדיר

ראיתי בשם הגר"א גנחובסקי זצ"ל שדן היכא שע"י קדימת התדיר יבטל האיננו תדיר, האם יעשה התדיר. וכתב שנחלקו בזה הנו"ב והגר"ח מוולז'ין, שהנו"ב (או"ח סי' מא) כתב שאע"פ שק"ש וברכותיה קודמים לקידוש לבנה, משום דהוי תדיר, מ"מ אם נמצא ביום האחרון של קידוש לבנה, ואם יקדים ק"ש יפסיד קידוש לבנה, אז עליו להקדים קידוש לבנה כדי לא להפסידו. אבל דעת הגר"ח דתדיר קודם אפילו אם ע"כ יפסיד המצוה השנייה, ויקרא ק"ש אע"פ שיפסיד קידוש לבנה.

מנחה ומוסף

וכתב שיש להביא ראיה מהמג"א (רפז, ג) שכתב דאם הוא סמוך לערב ואין שהות להתפלל מנחה ומוסף, אז יתפלל מוסף, דמנחה יש לה תשלומין בערבית. הרי לן שאע"פ שמנחה תדיר ממוסף, אבל כדי שלא לבטל מוסף לגמרי לא אזלינן בתר תדיר.

וגדולה מזו מסופק הפרמ"ג היכא שעומד לפני שבע שעות ועדיין לא התפלל מוסף, שהדין הוא שמנחה קודם למוסף משום דהוי תדיר, אבל היות והמתפלל מוסף אחר שבע שעות נקרא פושע, אולי עליו להתפלל מוסף קודם למנחה.

רצה ויעלה ויבא

בשו"ת שאגת אריה (סימן כ) דן בר"ח או יו"ט שחל להיות בשבת, ובברכה"מ שכח והתחיל ביעו"י קודם שאמר רצה, האם צריך להפסיק באמצע יעלה ויבא ולומר רצה, ואח"כ יחזור ליעו"י, או דילמא כיון שכבר התחיל בשל יעו"י גומרו ואח"כ יאמר רצה. ופסק דמסתברא דכיון דהא דמקדימין של שבת לשל ר"ח ויו"ט הוא מטעם דתדיר ושאינו תדיר קודם, הילכך אם התחיל בשל ר"ח ויו"ט פוסק ואומר של שבת שהוא תדיר.

אבל בשו"ת דברי מלכיאל (א, י) חולק עליו ומביא ראיה מזבחים (צא, א) דאם קדם ושחט לשאינו תדיר שזורק את דמו קודם התדיר, משמע משום שהתחיל במצוה.

אכן השאג"א כתב דע"כ אינו משום התחלה, דא"כ מאי מייתי שם מהא דמתפלל מנחה ואח"כ מוסף, דהא לא התחיל במוסף. וכן מייתי מהא דיין קודם ליום משום תדיר, והא כבר קידש היום ועדיין יין לא בא, וגם בזה ליכא התחיל. ולזה פ"ה השאג"א שעיקר הסברא שם הוא משום הגעת זמן, דכיון ששחט הגיע זמן זריקת דמו, משא"כ בזה שעדיין לא נשחט אינו רק עומד לכך אבל לא הגיע זמן. ומייתי שפיר ממוסף וקידוש היום שהגיע זמנם ע"ש באורך.

וכתב עליו הדברי מלכיאל דא"א לומר כן דמה הגעת זמן שייך טפי בשחט הקרבן. עוד הק' מהא דמנחות (מט, א) דמבע"ל במוספים דהיום ותמידין דלמחר הי קדמי ולא איפשיטא, והא מוספים הגיע זמנם, ובזבחים איפשטא דזורק את דמו אם שחטו. אלא ע"כ הטעם כמו שפרש"י שם דהוי זלזול ובזיון לאותו קרבן אם יניחנו שחוט ויעסוק בקרבן אחר. ולזה שפיר מייתי מקידוש היום, דכיון שכבר קידש היום והתחיל ממילא לקיים מצות שמירת שבת וקדושתו, א"כ הוי זלזול שלא לברך ע"ז. ומייתי גם כן ממוסף ומנחה דכיון שבידו להתפלל מוסף ונתחייב בו עוד בבוקר, א"כ הו"ל כפגע ברישא, והו"ל בזיון לעבור מעליה, ומשני ג"כ שכיון שהגיע עתה זמן מנחה שוב הו"ל כשניהם שוים. ומיושב ג"כ מהא דמנחות דשם דליכא רק שני כבשים, מקרי שאין מוכן לפניו כלל קרבן המוספים.

התחיל קריאה"ת של ר"ח לפני של חנוכה

וכדברי השאג"א לכאורה פסק הרמ"א (או"ח תרפד, ג), דהנה ר"ח טבת שחל בשבת הדין הוא שקורין קריאה של ר"ח לפני הקריאה של חנוכה, ואם טעה והתחיל לקרות בשל חנוכה פסק הרמ"א שצריך להפסיק של חנוכה ולקרות בשל ר"ח.

המקור של הרמ"א הוא בספר אבודרהם (ברכת המזון) וז"ל ויש סיוע לדעתנו שציונו לגלול ולהפסיק, דקתני התם (יומא לג, ב) כל המצות מעכבות, בעי ר' ירמיה אפילו הקדים תפלה של ראש לתפלה של יד, א"ל אף אנא סבר כן, ומדקתני מעכבות משמע שאם הניחם כן לא יצא וצריך להניחן כסדר מצותן.

אמנם הט"ז (ס"ק ד) תמה על האבודרהם הפלא ופלא, שמה שמביא מהגמ' לענין תפילין ליתא בשום דוכתא בתלמוד, ואדרבה מבואר בב"י (או"ח סי' כ"ח) שאם פגע בשל ראש תחלה צריך להעביר על אותה מצוה ויניח של יד תחלה, ודלא כהנ"י. ומשמע דלכו"ע אם הניח של ראש תחלה ואח"כ של יד, דודאי א"צ להסיר אותם ולחזור ולהניחם כסדרן, ואין בזה שום דיעה או סברא לעשות כן. וכ"פ בשו"ע (או"ח כה, ו) וז"ל אם פגע בשל ראש תחלה צריך להעביר על אותה מצוה ויניח של יד תחלה כו', ולא אמר רבותא גדולה דאפילו כבר הניח של ראש תחלה ואח"כ של יד צריך להסירה, אלא פשיטא שכיון שכבר הם על ראשו וידו בדיעבד קיים עכ"פ מצות תפילין, והכי נמי בקריאת חנוכה קודם ר"ח בדיעבד יצא אע"ג דעבר על תדיר קודם.

ועל מה שהקשה הט"ז שאין גמרא כזו בתלמוד שלנו, כתב הארצות החיים (שם) דהאבודרהם פירש כן בדברי התוספתא (מנחות ו, יב), שתפילין של ראש ותפילין של יד מעכבים זה את זה. והוקשה לו מדברי הגמ' שאינם מעכבים זה את זה, ולכן פירש האבודרהם שכוונת התוספתא היכא שמניח שניהם, שמעכבות זה את זה לענין קדימה.

ממשיך הט"ז שאין להקשות ממ"ש בסי' ק"ח בשכח להתפלל מנחה בשבת, והתפלל ב' במוצ"ש והבדיל בשנייה ולא בראשונה, דראשונה לא עלתה לו, כיון שצריך להתפלל תפלת החוב ברישא, וצריך להתפלל פעם ג' ולא אמרינן דסגי בדיעבד מה ששינה והתפלל של תשלומין ברישא, דשאני התם דשל התשלומין אין זמנה כלל באותה שעה כיון שצריך להתפלל של חובת שעתיה, והוה כמתפלל תפלה שלא בזמנה, מה שא"כ במוסף ומנחה ששניהם זמנם אלא שיש למנחה מעלת תדיר, דיש טפי מעלה לחובת שעתיה ממעלת התדיר על אינו תדיר.

ספירת העומר וק"ש

עוד דן השאג"א (שם סי' כא) במי שאוכל בלילה, ועדיין לא קרא ק"ש של ערבית בזמנה, א"נ בימי הספירה ועדיין לא ספר ספירת העומר, איזה מהן קודם, ברכהמ"ז או ק"ש וספירת העומר. עי"ש דלפום ריהטא ברכהמ"ז קודם לק"ש, דק"ש אינו נוהג אלא פעם אחת בבקר ופעם אחת בערב, אבל ברה"מ אם אוכל כמה פעמים ביום מחוייב לברך, וה"ל ברכהמ"ז לגבי ק"ש תדיר. אבל דחה זה די"ל להיפוך דק"ש ה"ל תדיר, דעכ"פ חובה לקרותה פעמיים בכל יום וא"א לפטור ממנה, אבל ברכה"מ אי בעי לא אכיל פת כלל ולא יתחייב בברכהמ"ז לעולם.

וראיה לסברא זו מהא דפרק כל התדיר (זבחים צא, א) דאיבעיא לן תדיר ומקודש איזה מהן קודם, ואמר ת"ש שלמים של אמש וחטאת ואשם של יום שלמים של אמש קודמין, הא אידי ואידי דיום חטאת ואשם קדמי ואע"ג דשלמים תדירי. ודחי א"ר מצוי קאמרת, תדיר קמיבעיא לן מצוי לא קמיבעיא לן, כלומר שלמים לאו תדיר מיקרו שאין תדירתן חובה אלא מצוי מיקרו, מתוך שבאים בנדר ונדבה מצויין הן הרבה מחטאת ואשם ואין זה קרוי תדיר. ומה"ט ברכה"מ לאו תדיר מיקרי הואיל ואין תדירתו חובה, דהא אי בעי לא אכיל פת כלל, דאע"ג שלאחר שאכל בע"כ מחוייב לברך, הרי שלמים נמי לאחר שנדר ונדב בע"כ מחוייב להביאן, מ"מ בתר עיקר חיובן אזלינן, והואיל ואין חוב עליו לנדר ולנדב לאו תדיר מיקרו, ה"נ הואיל ואין חוב עליו לאכול פת שיתחייב לברך ברכה"מ, אף על גב דכשאוכל פת בע"כ חייב לברך, בתר עיקר חיובו אזלינן ולא תדיר מיקרי.

ואע"ג דאיכא ברכהמ"ז דעיקרו של חובה כגון של שבת ויו"ט, דלא סגי דלא אכיל פת, ומה"ט אמר בפ' ג' שאכלו (ד' מט) דאם טעה ולא הזכיר של שבת ויו"ט ברכהמ"ז מחזירין אותו משום דלא סגי דלא אכיל פת, הרי לגבי ברכהמ"ז הללו ק"ש תדירי יותר, שחייב עליו פעמים בכל יום. אבל בחול אין חיוב, ולכן ברכה"מ שחול לא הוי תדיר.

ברכהמ"ז בשבת וספה"ע

ולפי"ז כתב שם (סימן כב) שאם יושב על שולחנו בשבת ויו"ט, דהו"ל ברכהמ"ז תדיר של חובה דהא לא סגי דלא אכיל פת, וספירת העומר לגבי ברכה"מ של חובה ה"ל אינו תדיר, דהא ספה"ע אינו נוהג אלא מ"ט יום בשנה, וברכהמ"ז של חובה נוהג בשבתות כל השנה שהם יותר מנ' שבתות, לבד מיו"ט ה"ל תדיר.

מילה או מקרא מגילה

בשו"ת רדב"ז (א, רנא) נשאל האם מילה קודמת למקרא מגלה משום דמילה הוי תדיר. והשיב דאדרבה מקרא מגלה תדיר טפי מברית מילה, אע"ג דאינו אלא פעם אחת בשנה, אבל מילה איפשר שלא יתחייב בה לעולם. ועוד דפרסומי ניסא בשעת התפלה עדיף טפי, שאם יצאו לברית

מילה שמא לא יחזרו כולם לביהכ"נ וליכא פרסומי ניסא כולא האי. ותו דמקרא מגלה היא מענין התפלה, וראוי להסמיכה לקריאת התורה דהוי מעניינא דיומא, משא"כ ברית מילה. ותו דמקרא מגלה הוי מצוה דרבים, וראוי להקדימה לברית מילה שהיא מצוה שמוטלת רק על אבי הבן. ותו דעיני העניים תלויים למקרא מגלה, ולכן ראוי להקדימה כדי שיזכו העניים.

ועי' בספר שדי חמד (כללים מע' ת כלל נ) שתמה על הרדב"ז, דמש"כ שמילה לא נחשב תדיר משום שיתכן שלא יתחייב מעולם, הוא נגד גמ' מפורשת בזבחים (צא, א), וז"ל והתניא אוציא את הפסח שאינו תדיר, ולא אוציא את המילה שהיא תדירה, ומשני מאי תדירה תדירה במצות, ואיבעית אימא **מילה לגבי פסח כי תדיר דמיא**, ופרש"י שברייתא היא בת"כ גבי חטאת, דקתני והרי פסח ומילה ענושין כרת יכול יביא על שגגתן חטאת, ת"ל אשר לא תעשנה, יצאו פסח ומילה שהן מצות עשה. ממשיך הת"כ אוציא את הפסח שאינו תדיר ולא אוציא את המילה שהיא תדירה, ומשני ת"ל אשר לא תעשנה, ומכאן הוכיח הגמ' שמצוי מקרי תדיר. ודחה הגמ' שכוות הת"כ דמילה הוי תדיר היינו במצוות, ופרש"י - סדורה במצות שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות וצוויין. ובל"ב תי' הגמ' דמילה לגבי פסח כי תדיר דמיא, פרש"י - שמצויה היא הרבה מפסח, אבל מצוי דשלמים לגבי מצוי דחטאת לאו כתדירה דמי. הרי לן להדיא, עכ"פ לל"ב, דמילה מקרי תדיר אפילו לגבי פסח דהוי עכ"פ חיוב פעם אחת בשנה. וכן יש להקשות על השאג"א, דברהמ"ז הוי מצוי הרבה יותר מספה"ע.

תפילין ומזוזה

עוד יש להעיר מההיא דירושלמי (סוף מגילה הובא בשו"ת הגרע"א סי' ט) וז"ל תפילין ומזוזה הי קדים, שמואל אמר מזוזה קודמת ור"ה אמר תפילין קודמין, מ"ט דשמואל שכן היא נוהגת בשבתות ויו"ט, מ"ט דר"ה שכן היא נוהגת במפרשי ימים והולכי מדברות. מתני' מסייע ליה לשמואל תפילה שבלה עושים אותה מזוזה, ומזוזה שבלה אין עושים אותה תפילה שמעלין בקודש ולא מורידין עכ"ל.

בפשטות טעמא דשמואל דמזוזה קודם משום דהוי תדיר (וכך הבין הגרע"א שם), אע"פ שתפילין הוי חובה גמורה ומזוזה אינו חייב אם אין לו בית, בכל זאת מקרי מזוזה תדיר. ובשיטת ר"ה כתב הגרע"א דהכוונה שכן נוהגת במפרשי ימים, היינו דהחיוב על גופו בכל מקום שהוא, ואין לו מנוס לפטור מזה, משא"כ במזוזה דאי בעי מפריש כל ימיו בימים ומדברות, ואין לו בית דירה ופטור ממזוזה. נמצא שנחלקו בזה שמואל ור"ה האם דבר שאינו חובה מקרי תדיר.

התרה"ד (סימן רסו) ג"כ דן בשאלה הנ"ל האם להקדים מילה למקרא מגילה, או שמקרא מגילה קודמת. ופסק דמלין אותו לאחר קריאת המגילה, ואע"ג דאחד מן הגדולים כתב שמלין בין קריאת התורה לקריאת מגילה, כי היכא דכתב האו"ז שבר"ה מלין בין קריאת התורה לתקיעת שופר, אמנם אחד מהגדולים אחרינא חולק וצוה למול אחר קריאת המגילה וסיום התפלה כבשאר ימים, וההיא דתקיעת שופר אין ראייה, דהתם הטעם הוא משום דכך הסדר ברית אברהם ועקידת יצחק, וההיא טעמא לא שייכי גבי קריאת מגילה.

עוד כתב שמת מצוה הרי עדיפא ממילה, ואילו בקריאת המגילה מסופק הגמ' אם היא עדיפא ממת מצוה או לאו. ופסק הרמב"ם שאין לך דבר שמקרא מגילה נדחה מפניו אלא מת מצוה בלבד, שהפוגע בו קוברו תחילה ואח"כ קורא. מלשון זה משמע בהדיא דבשאר כל המצות קורא תחילה ואח"כ עושה אותו. ועי"ש שדן באריכות האם מילה מקרי תדיר לגבי מקרא מגילה.

מזוזה או סוכה

בשול"ת הגרע"א (הנ"ל) דן במי שאין לו כסף למזוזה ולסוכה ולולב מה קודם, ורצה לומר דתלוי בב' תירוצים בגמ' זבחים (הנ"ל), דלל"ק דקתני אוציא מילה שהיא תדירה היינו תדיר במצות, אבל מ"מ לא מקרי תדיר רק מצוי, ה"נ מזוזה לגבי סוכה ולולב לא מקרי תדיר, רק הסוכה ולולב נחשבים לתדיר משום דמחוייב עכ"פ פעם אחת בשנה. אבל לל"ב דמילה לגבי פסח דמי לתדיר, ופרש"י כיון דמצוי הרבה מפסח, א"כ ה"ה מזוזה לגבי לולב וסוכה, דדוקא לגבי תפילין מקרי תדיר, כיון דתפילין עכ"פ בכל יום ומזוזה אפשר דפוטר עצמו לעולם מחיובו, אבל לולב וסוכה כיון דהם רק פעם אחת בשנה, ומזוזה מצוי הרבה מקרי מזוזה תדיר.

ומסיק שם הגרע"א דכיון דלל"ב מקרי מזוזה תדיר ומחוייב להקדימו, דהוא תדיר ומקודש, ולל"ק דלולב מקרי תדיר, מ"מ הברירה בידו להקדים איזה שירצה, כשיטת הרמב"ם שתדיר ומקודש הוי איבעיא דלא איפשטא ויכול לקדם איזה שיאצה, וכאן הרי מזוזה מקודש ולולב תדיר, ממילא י"ל דמחוייב להקדים מזוזה דדלמא כל"ב.

אמנם בשול"ע (תקפד, ד) לענין מילה ושופר פסק המחבר שמלין קודם תקיעת שופר. וכתב בביאור הגר"א (ס"ק יד) הטעם דאמרינן בזבחים דמילה היא תדירה יותר לגבי פסח, והוא הדין לגבי שופר, וכן פסק המשנ"ב (ס"ק יא). וכבר תמה בקרן אורה דהא לרבי יהודה הקבוע קודם, והלכה כרבי יהודה והיה להקדים את מצות השופר. ובשלמא לשיטת המחבר היה אפשר לתרץ דכתב כן משום הסדר קודם ברית אברהם ואח"כ עקידת יצחק, כהטעם הראשון שבמשנ"ב, אלא שלטעם הגר"א עדיין צ"ב.

תדיר או תפילה בציבור

יש להסתפק במי שמגיע לביהכ"נ בשעה שמתחילים תפילת מוסף, והוא עדיין לא התפלל שחרית, האם יתפלל מוסף ביחד עם הציבור, ואח"כ יתפלל שחרית ביחידות, או דילמא יתפלל שחרית קודם ויפסיד תפילה בציבור.

ובשול"ת באר יצחק (או"ח סי' כ) כתב דלכאורה כיון דקיי"ל תפלות נגד תמידין תקנום, א"כ כיון דתמיד של שחר היה קרב בראשונה, ואין לך דבר שיהא קרב קודם לו, לכן אפשר דאסור לו להתפלל מוסף קודם שהתפלל שחרית. אבל עי"ש שרצה לומר שאין זה מעכב וממילא כדי להתפלל בציבור מותר לקדם תפילת מוספין.

אלא דעדיין יש לדון שהרי תפילת שחרית הוא תדיר, א"כ איך אפשר לקדם תפילת מוספין הרי תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם. וכתב הגרי"א שתפילה בציבור מקרי מקודש, א"כ אע"פ שתפילת שחרית תדיר אבל הרי בזבחים (צא, א) מסופקים תדיר ומקודש איזה קודם, ולא איפשטא ופסק הר"מ שאיזה מהן יעשה, א"כ מותר לו להתפלל מוסף בציבור אע"פ שעדיין לא התפלל שחרית.

האם תפילה בציבור מקרי מקודש

הוא נוקט כדבר פשוט שתפילה בציבור מקרי קדוש, ועי"ש שמוכיח את זה מהא דמחוייב לילך עד ד' מילין ולאחריו עד מיל לתפלת צבור כמו שנפסק בשול"ע (סי' צ'). וע' במג"א (סי' תט"ו) שמתיר לערב כדי לילך למנין, והוכיח זה מהא דסי' צ' הנ"ל. והמחצית השקל הוכיח מהא דר"א

שחרר עבדו להשלים לעשרה. אלא שכתב דיש לדחות ראייתו דשא"ה דהוי מצוה דרבים, דלולא העבד לא הוי מנין כלל, וכמש"כ הרא"ש פ' ואלו מגלחין, (הובא במג"א סי' צ' ס"ק כ"ט).

עוד יש לדחות ע"פ הרמב"ן (גיטין לח, ב) שגדר איסור של לעולם בהם תעבודו, הוא כמו לא תחנם, א"כ היכא שעושה בשביל עצמו ליכא איסור.

עוד הביא משו"ת חות יאיר (סי' קי"ב) שמותר לקנות שביתה כדי לילך למנין. ואיתא בברכות (ח, א) דאמר ר' יוחנן אין תפלתו נשמעת אלא בביהכ"נ ופי' עם הציבור, כמש"כ הטור (או"ח סי' צ'), וכן אמר ר"נ שם (כח) שאסור להקדים תפלתו לתפלת הציבור, וכמש"כ שם הר"י שתפלה בציבור היא רצויה יותר לפני המקום ב"ה, לכן ודאי דתפלה בציבור מקרי מקודש נגד תפלה ביחידות.

אך בספר שבולי דוד (רפ"ג, ג מובא בתשובות מהרש"ג א, כב) כתב דיקדים להתפלל שחרית, דתדיר ואינו תדיר הוא מדינא, ותפילה בציבור הוה רק מעלה, ולא דחינן תדיר בשביל מעלה.

וע"ע בשו"ת אג"מ (או"ח ד, סח) שגם חולק עליו, ואכמ"ל.